



2009-06-17

Ärende OMED 2007/1109
Handling 74

Eksjö tingsrätt
Box 230
575 23 EKSJÖ

Ansökan om stämning

Kärande: Diskrimineringsombudsmannen (DO)
Box 3686
103 59 STOCKHOLM

Ombud: Jur kand Laine Strömgren
adress som ovan

Svarande: Vetlanda kommun
574 80 VETLANDA

Saken: Skadestånd för brott mot lagen (2006:67) om
förbud mot diskriminering och annan kränkande
behandling av barn och elever (BEL)

Diskrimineringsombudsmannen (DO) ansöker härmed om stämning mot
Vetlanda kommun.

Vårdnadshavaren för de två barnen har medgivit att DO för barnens talan
mot Vetlanda kommun. Barnens namn och adressuppgifter framkommer av
bilaga 2.

Yrkanden

DO yrkar att tingsrätten förpliktar Vetlanda kommun att till vart och ett av de två barnen A och B utge ett skadestånd på etthundratusen kr (100 000 kr). På beloppet yrkas ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämningen till dess betalning sker.

DO yrkar ersättning för rättegångskostnader med ett belopp som senare kommer att anges.

Grunder

Barnen A och B är romer. Deras familj flyttade till XXX 2005. Barnen började i augusti 2005 i XXX skola. Barnet A började i årskurs 1 och barnet B började i årskurs 3. Familjen flyttade i slutet av höstterminen 2008 från XXX och barnen har börjat i en ny skola.

1. Skyldigheter att utreda och vidtaga åtgärder mot trakasserier och annan kränkande behandling

Barnen A och B har från och med läsåret 2006 till och med läsåret 2008 varit utsatta för trakasserier och annan kränkande behandling.

Trakasserierna har haft samband med barnens etniska tillhörighet. Barnet B har dessutom under vårterminen 2008 varit utsatt för trakasserier som har haft samband med kön. Efter att personal i skolan fått kännedom om att barnen A och B ansåg sig ha blivit utsatta för trakasserier har Vetlanda kommun inte utrett omständigheterna och inte vidtagit sådana åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier och annan kränkande behandling. Vetlanda kommun har i egenskap av huvudman för XXX skola därmed åsidosatt sina skyldigheter enligt 8 § BEL och ska därför utge skadestånd enligt 15 § samma lag.

2. Skyldighet att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling.

Vetlanda kommun har inte vidtagit åtgärder för att förebygga och förhindra att barnen A och B utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling. Vetlanda kommun har i egenskap av huvudman för XXX skola därmed åsidosatt sina skyldigheter enligt 7 § BEL och ska därför utge skadestånd enligt 15 § samma lag.

3. Likabehandlingsplan

Vetlanda kommun har inte sett till att det för XXX skola funnits en likabehandlingsplan som uppfyller lagens krav. Vetlanda kommun har därmed inte vidtagit tillräckliga åtgärder att förebygga och förhindra att barnen A och B skulle utsättas för trakasserier. Vetlanda kommun har i egenskap av huvudman för XXX skola därmed åsidosatt sina skyldigheter enligt 6 § BEL och ska därför utge skadestånd enligt 15 § samma lag.

4. Direkt diskriminering

Under hösten 2007 framförde barnens vårdnadshavare, T.F, önskemål om modersmålsundervisning för barnen i finska eller romani. Barnen har inte fått någon modersmålsundervisning. T.F. har inte heller fått någon förklaring till varför modersmålsundervisningen uteblivit. Genom att inte tillgodose barnens behov av modersmålsundervisning har Vetlanda kommun missgynnat barnen genom att behandla dem sämre än vad företrädare för verksamheten behandlar, har behandlat eller skulle ha behandlat ett annat barn som har svenska som modersmål. Missgynnandet har samband med barnens etniska tillhörighet.

Skolans personal hade under hösten 2007 utvecklingssamtal med barnet A ensam, utan vårdnadshavare, i strid med grundskoleförordningens 7 kap. 2 § och Vetlanda kommuns riktlinjer för utvecklingssamtal. Vetlanda kommun har behandlat barnet A sämre än vad företrädare för verksamheten behandlar, har behandlat eller skulle ha behandlat något annat barn i en jämförbar situation. Missgynnandet har samband med barnets etniska tillhörighet.

Vetlanda kommun har i egenskap av huvudman för XXX skola därmed åsidosatt sina skyldigheter enligt 9 § BEL och ska därför utge skadestånd enligt 15 § samma lag.

Sakomständigheter

Trakasserier

Barnet A

Trakasserierna av A började våren 2006. Under läsåren 2006 till och med 2008, har elever på XXX skola ropat kränkande rasistiska tillmälen såsom ”djävla tattare”, ”tattarunge” och ”djävla zigenare” till A. De kränkande tillmälena har varit av återkommande karaktär och accentuerats periodvis. Elever på skolan har också ropat ”titta tattare” till A:s mor när hon har varit i skolan iklädd den traditionella romska kjolen. A har hört detta.

Vid ett tillfälle under hösten 2007 kallades A för rasistiska tillmälen . Fritidsledaren hörde tillmälena. Företrädare för XXX skola menar att händelsen inträffade i samband med en ordväxling mellan barnet A och ett annat barn. Enligt skolan utreddes händelsen direkt på plats genom samtal med båda barnen. Inga övriga åtgärder vidtogs.

I april 2008, i samband med att A:s mor lämnade A och hans syskon på skolan ropade några barn ”tattare” efter A och hans syskon. Händelsen inträffade på skolområdet. Modern tog samma dag kontakt med rektorn. Rektorn har uppgett att händelsen inte har dokumenterats, men att han har haft samtal med barnen som ropat de kränkande tillmälena. Varken modern eller A har hörts med anledning av händelsen. Det finns ingen dokumentation som styrker att en utredning påbörjats eller att ytterligare åtgärder vidtagits.

Den 15 oktober 2007 skickade skolans rektor ett brev till föräldrarna i XXX skola där han bad föräldrarna att samtala med sina barn om kränkande könsord. Ord som ”tattare” eller ”zigenare” nämndes inte. Skolan menar att det finns problem med språkbruk bland eleverna men det rör sig om ord

med sexuella anspelningar. Enligt skolan är rasistiska tillmälen inte lika frekventa, varför de utelämnades i brevet.

A har också blivit utsatt för misshandel vid några tillfällen under läsåren 2006 till och med 2008.

Under hösten 2006 blev A misshandlad vid ett tillfälle. Blodvite uppstod. A menar att bråken har grund i hans etnicitet. Det är samma pojke som har ropat kränkande tillmälen som misshandlade honom. I samband med misshandeln har skolans rektor haft samtal med A och det andra barnet. Klassläraren har ringt hem till A och det andra barnet. Inga andra åtgärder vidtogs vid det tillfället.

Våren 2007 blev A utsatt för att en elev i skolan tog strygrepp på honom med en pinne. Modern kontaktade skolan i samband med händelsen. A har vid ett flertal tillfällen berättat om misshandel från andra elever. Modern har även då kontaktat skolan. Ingen utredning eller åtgärder har företagits i anslutning till att modern berättade för skolan om misshandeln eller i anslutning till att händelserna anmäldes till DO.

A blev även misshandlad under oktober 2007 av en elev. Skolans rektor hade då samtal med A och det andra barnet. Klassläraren ringde hem till A och det andra barnet. Så småningom tog skolan kontakt med elevrådsteamet. Barnen har därefter släppts ut vid olika tider på rasterna. Skolan uppger att de även delat på barnen under matematiklektionerna. Dokumentation över åtgärderna saknas, eller har i vart fall inte redovisats.

Trakasserier mot A har resulterat i psykiska påfrestningar för A. Hemma har A visat tecken på nedstämdhet. Han har varit ledsen och orolig över sin skolsituation.

Barnet B

B trivdes bra när hon började på XXX skola. Några få elever visste att hon var rom. När andra elever fick reda på att hon är rom blev hon utstött från gemenskapen, hon fick inte längre några kompisar. B utsattes även för kränkande tillmälen med rasistiska förtecken av andra elever på skolan. Hon har vid upprepade tillfällen blivit kallad för "tattare" och "zigenare" under

läsåren 2006-2008. Hon har också fått höra andra typer av nedsättande kommentarer såsom ”dina bröder är puckade”. Trakasserier mot B har också utförts av skolelever utanför skolan via MSN, ett chatt-program som används av många barn för att ta kontakt med andra barn, där B bland annat kallats för ”tönt”, ”idiot” och ”neger”.

I november 2007 skrev B ett brev till sin klasslärare för att berätta om sin situation på skolan. B skrev att hon kände sig ensam och att elever var elaka mot henne. Inga åtgärder vidtogs med anledning av brevet. Skolan uppger att det inte fanns några indikationer på att B kränktes eller var etniskt diskriminerad i klassen eller i skolan.

I februari 2008 hittade B ett pappersmeddelande i sin skolbänk där det stod ”djävla hora” och ”du är en idiot och cp”. B gav meddelandet till sin lärare. Klassläraren uppmanade eleverna i klassen att den som hade skrivit lappen skulle säga förlåt till B under rasten. Ingen elev gav sig till känna vilket B berättade för klassläraren. Incidenten anmäldes till skolans likabehandlingsteam som intervjuade B. Enligt skolan uttryckte B att hon mådde bra. Dokumentation av likabehandlingsteamets utredning har inte redovisats. Skolan har inte heller visat att brevet har dokumenterats. Inga fler åtgärder riktad mot B:s situation vidtogs.

B har oftast varit ensam under rasterna. När hon har blivit trakasserad har hon gått till toaletten och suttit där tills rasten varit slut.

I april 2008, i samband med att A:s mor lämnade B och hennes syskon på skolan, ropade några barn ”tattare” efter B och hennes syskon. Händelsen inträffade på skolområdet. Modern tog samma dag kontakt med rektorn. Rektorn har uppgett att han har haft samtal med barnen som ropat de kränkande tillmälena. B har inte hörts med anledning av incidenten. Det finns ingen dokumentation som styrker att en utredning påbörjats eller att ytterligare åtgärder vidtagits.

B har mått mycket dåligt av trakasserier. Kränkningarna har inneburit stora psykologiska påfrestningar som resulterat i psykosomatiska besvär. B har till följd av trakasserier haft en hög frånvaro som accentuerats under läsåret 2007/2008. B har för sin klasslärare berättat att orsaken till att hon

skolkar är att hon blir mobbad. Klassläraren har då frågat vem som mobbar henne men B har inte vågat namnge de elever som är inblandade i trakasserierna av henne.

Den 10 december 2007 hölls ett möte med rektorn, modern och styvfadern med anledning av B:s stora frånvaro. Modern och styvfadern förklarade att B:s frånvaro berodde på hennes skolsituation. Skolan menar att B:s frånvaro beror på att hon har en stökig familjesituation. Ingen utredning eller ytterligare åtgärder utöver föräldrasamtalet har vidtagits med anledning av B:s frånvaro.

B vågar inte gå ut och stannar därför ofta hemma. Både modern och styvfadern har vid upprepade tillfällen besökt skolans rektor för att påtala och söka hjälp för B:s skolsituation.

Skyldighet att förebygga och förhindra trassier

Skolan fick tidigt signaler om att A och B blev utsatta för trakassier. Modern och styvfadern har vid upprepade tillfällen besökt skolan för att påtala och söka hjälp mot trakasserierna av A och B. När varken modern eller styvfadern fick något gehör anmäldes Vetlanda kommun till DO i oktober 2007. Rektorn och skolpersonalen har uppgett att deras uppfattning är att A och B mår bra. Skolan har inte redovisat någon dokumentation som stöder deras påstående. Av förarbetena till BEL framgår att så snart det rör sig om en inte helt bagatellartad händelse innebär lagens krav en långtgående utredningsskyldighet (prop. 2005/06:38 s. 141). Upprepade kränkningar av den art och omfattning som A och B varit utsatta för under flera läsår kan inte betraktas som bagatellartade. Utredningsskyldigheten har således varit vittgående för XXX skola och Vetlanda kommun.

Likabehandlingsplan

Att skolan upprättar en likabehandlingsplan är en viktig del av skolans förebyggande arbete. Planen skall syfta till att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan

trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. I planen skall planerade åtgärder redovisas. Planen skall årligen följas upp och ses över.

De två likabehandlingsplanerna som var i bruk vid XXX skola under läsåren 2006/2007 respektive 2007/2008 uppfyller inte de krav som ställs på en likabehandlingsplan enligt 6 § BEL. Båda likabehandlingsplanerna saknar åtgärder för att främja elevernas lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder.

Diskriminering

Modersmålsundervisning

Det pågår en språkbytesprocess bland de nationella minoriteterna i Sverige. Det innebär att minoritetsspråkens förutsättningar att överleva försämras genom att situationer där språken kan användas blir färre.

Regeringen har konstaterat att om de nationella minoritetsspråken ska kunna bestå och utvecklas som levande språk, måste den pågående språkbytesprocessen brytas och vändas. Ett sätt att bryta trenden är att stödja barns språkutveckling och att ge de barn och ungdomar som vill tillägna sig sitt minoritetsspråk möjlighet att göra det (Prop. 2008/09:158, s. 35 och 37). Regeringen har även framhållit att kommunerna har det huvudsakliga ansvaret för vissa av åtagandena i Europarådets ramkonvention och minoritetsspråkskonvention. Rättigheterna ska förverkligas på det kommunala planet.

På europeisk nivå regleras skyddet av nationella minoriteter i Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och Europeiska språkstadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. I Sverige är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar erkända som nationella minoriteter och jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli är erkända som minoritetsspråk. Språkliga rättigheter är centrala i konventionerna. När det kommer till utbildning fastslås det särskilt att nationella minoriteter har rätt

att lära sig sitt minoritetsspråk och att staterna har en motsvarande skyldighet att erbjuda undervisning i eller på modersmålet.

Romer är en av Sveriges fem nationella minoriteter och skyddet och de rättigheter och friheter som tillkommer personer som tillhör dessa minoriteter utgör en del av förverkligandet av de mänskliga rättigheterna. Riksdagens erkännande av de nationella minoriteterna innebär att romer har givits en särställning i det svenska samhället. Erkännandet innebär också ett ställningstagande att Sverige tar ett folkrättsligt ansvar i främjandet av minoritetsspråken finska och romani chib.

Europarådets rådgivande kommitté för ramkonventionen och expertkommittén för minoritetsspråkskommittén har genomfört granskningar i Sverige av efterlevnaden av ramkonventionen och språkstadgan. Europarådet har betonat att det krävs särskilda åtgärder i Sverige för att göra modersmålsundervisningen mer tillgänglig.

Även Europarådets kommission mot rasism och intolerans, ECRI har granskat de nationella minoriteternas situation i Sverige och berört rätten till modersmålsundervisning för barn som är nationella minoriteter. Romer bedöms ha en missgynnad ställning när det gäller utbildning och ECRI konstaterar att många romska barn alltjämt är marginaliserade i skolan. ECRI har även anmärkt på brister rörande möjligheten till undervisning i modersmål och lämnat rekommendationer om att Sverige måste vidta skyndsamma åtgärder för att komma åt diskrimineringen av romer.

Rätten till modersmålsundervisning regleras i 2 kap grundskoleförordningen (1994:1194). Om en eller båda av elevens vårdnadshavare har ett annat språk än svenska som modersmål och språket utgör dagligt umgängesspråk för eleven, ska eleven få undervisning i detta språk som ett ämne (modersmålsundervisning), om eleven har grundläggande kunskaper i språket och eleven önskar få sådan undervisning. Modersmålsundervisning i finska och romani chib ska även erbjudas om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet (9 §). Enligt 13 § är en kommun skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk, endast om det finns en lämplig lärare.

Kommuner tolkar ofta kravet på lämplig lärare såsom att det endast är behöriga lärare som kan komma i fråga för modersmålsundervisningen. DO menar att om en elev missgynnas genom att inte få modersmålsundervisning i ett minoritetsspråk, ska man vid diskrimineringsbedömningen jämföra situationen med elever som har svenska som modersmål. När kommuner saknar behöriga lärare i svenska är det inte ett hinder för att genomföra undervisning i svenska. Kommuner vidtar ofta de nödvändiga åtgärder som krävs för att få till stånd undervisning i svenska. Det kan innebära att man anställer en obehörig lärare. Motsvarande praxis bör gälla för modersmålsundervisning.

I juli 2009 träder en ny lag i kraft som fastställer att finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska är nationella minoritetsspråk och att det allmänna ska ha ett särskilt ansvar för att skydda och främja dessa språk.

Utvecklingssamtal

Hösten 2007 beslutade skolans rektor och A:s klasslärare att hålla utvecklingssamtal med A själv som då var nio år. Utvecklingssamtalet genomfördes med A ensam då modern inte kom till mötet. Enligt grundskoleförordningen 7 kap. 2 § skall utvecklingssamtal hållas med läraren, eleven och elevens vårdnadshavare om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Under ett utvecklingssamtal ska således inte enbart kunskapsmålet tas upp utan även sociala aspekter såsom välmående på skolan. En grundläggande princip är att utvecklingssamtalet sker i samverkan med föräldrarna och barnet.

Vetlanda kommun har utarbetat riktlinjer för hur utvecklingssamtalet ska gå till (Vetlanda Kommuns pedagogiska elevmapp om information till barn och vårdnadshavare i förskola och grundskola, daterad maj 2006). I denna betonas samverkan med hemmet och stipulerar även att utvecklingssamtalet är ett möte med jämlika parter. Därvid måste föräldrarna och barnet ges sådan information att de kan förbereda sig inför mötet.

Att utvecklingssamtalet genomfördes i strid mot lag och riktlinjer ska ses i ett sammanhang där skolan, alltsedan A började på XXX skola, har

underlåtit att utreda rasistiska trakasserier, och i ett sammanhang där skolan inte har litat på modern eller barnet.

Stockholm som ovan

Laine Strömgren

Bilagor:

1. Fullmakt från DO
2. Namn och adressuppgifter